

STENOGRAFSKE BELEŠKE SENATA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA I

BEOGRAD 1932 GOD.

BROJ 34

XXXI REDOVNI SASTANAK SENATA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

DRŽAN 16 JUNA 1932 GOD. U BEOGRADU

Pre sedavali:

Pre sednik

DR. ANTE PAVELIĆ

i

Potpre sednik

JOVAN ALTIPARMAKOVIĆ

Sekretar:

DR. IVAN GMAJNER

Prisutni su g. g. Ministri Ministar fizičkog vaspitanja naroda dr. Dragan Kraljević i Ministar šuma i rudnika Viktor Pogačnik.

Početak u 10.10 časova.

Sadržaj:

1) Čitanje i usvojenje zapisnika XXX redovnog sastanka;

2) **Dnevni red:** Pretres interpelacije senatora g. g. Dimitrija Iliđzanovića i Milana Marjanovića na g. Ministra šuma i rudnika o krivičnom progonu dr. Luja Novaka, biv. pomoćnika Ministra šuma i rudnika, i drugova, za štete nanete državi nezakonitim radom; — diskusija o interpelaciji završena je primanjem predloga za prost prelaz na dnevni red;

3) Saopštenje izveštaja Imunitetskog odbora o traženju g. Ministra pravde da se izda sudu senator g. Petar Dobrinić.

Govornici: Dimitrije Iliđzanović, Ministar šuma i rudnika Viktor Pogačnik; Milan Marjanović i Atanasije Šola.

(Nema). Pošto primedaba nema, zapisnik se overava.

Prelazimo na dnevni red: Pretres interpelacije senatora g. g. Dimitrija Iliđzanovića i Milana Marjanovića na g. Ministra šuma i rudnika o krivičnom progonu dr. Luja Novaka, biv. pomoćnika Ministra šuma i rudnika, i drugova, za štete nanete državi nezakonitim radom.

Izvolite, gospodo, saslušati interpelaciju.

Sekretar dr. Ivan Gmajner čita:

INTERPELACIJA

na

GOSPODINA MINISTRA ŠUMA I RUDNIKA

Pre sednik dr. Ante Pavelić: Otvaram trideset prvi sastanak Senata.

Molim g. sekretara da izvoli pročitati zapisnik prošlog sastanka.

Sekretar dr. Ivan Gmajner čita zapisnik 30 redovnog sastanka.

Pre sednik dr. Ante Pavelić: Ima li ko da stavi kakvu primedbu na ovako sastavljeni zapisnik?

Državni Savet, kao disciplinski sud, izvršnom svojom presudom od 16 novembra 1929 godine Br. 36189 kaznio je, na osnovu § 218 u vezi sa § 217 Zakona o činovnicima građanskog reda, gubitkom prava na penziju g. g. Novaka dr. Luja, pomoćnika Ministra šuma, generalnog direktora Miodraga Stamenkovića, Karop Karla, direktora Direkcije šuma, Slavoljuba Ilića, načelnika Ministarstva šuma i rudnika, Hasa Jovana, direktora, Miloševića dr. Dimitrija, pravnog referenta i Šifera Ivana, direktora šuma, sve u penziji, što su pojedini od njih.

a- po svršenoj licitaciji na štetu države menjali uslove licitacije i sa promenjenim uslovima licitacije zaključili ugovor sa preduzećem „Slavija“ D. D. za davanja u eksploataciju područja: Sebešić, Semešnicu, Stožer, Škrata, Plina i Crni Vrh koji je ugovor, docnije preduzeće „Slavija“ prenela na preduzeće „Ugar“.

b) izdavali naredjenja na štetu države o izvršenjima rešenja G. Ministra šuma, kojih rešenja u aktima nema. Slučaj sa naredenjima: Br. 2414 od 26-I-1926 godine o izmeni omera preduzeću „Krivaja“; naredjenje Br. 861 od 2-X-1926 godine o izmeni cena preduzeću „Bosna-Boa“; naredjenje Br. 29890 od 2 avgusta 1926 godine da se izvrši nepotpisano rešenje G. Ministra šuma Br. 27606 o proširenju ugovornog prava seče preduzeću „Krivaja“ iako je Direkcija u Sarajevu srketala pažnju generalnom direktoru g. Stamenkoviću da rešenje nije potpisano; i naredjenje od 9 novembra 1926 godine Br. 43248 o izmeni izlučnog odela 35 šume „Gorašac“ u području preduzeća „Ugar“ sa dva druga odela 30 i 31 pa da se iz tih odela plati drvo po manjoj taksu.

v) Posle potpisa G. Ministra šuma na rešenje Br. 13557 isto prepravili dodatkom: da sama Direkcija na osnovu ovog rešenja sačini dodatak u ugovoru sa preduzećem „Viktorija“ i na taj način obvezali državu mimo kontrole Ministra šuma.

g) Podneli rešenje G. Ministru sa retroaktivnim dejstvom za: omjeru bonifikaciju i smanjenu taksu na sve ranije nelikvidirane obračune.

d) Predlagali izmene ugovora sa preduzećima na štetu države u: intenzitetu, kvalifikaciji drveta, omjeru, bonifikaciji, veličini šumske takse, izmene roka plaćanja i produženjem područja, pravdajući to pretstavkama preduzeća zbog krize u drvarskoj industriji; mada je iz knjiga preduzeća izveštajem stručnjaka-bilansista — utvrđeno da su preduzeća u vremenu kad vele da su bila u gubitku zbog pomenute krize vrlo raskolašno gazdovali; jer su organi preduzeća: direktori i pomoćnici i zastupnici uzimali ogromne sume na ime svojih plata, tantijema, nagrada, specijalnih i paušalnih troškova i provizija. Za primer se navodi: da je direktor preduzeća „Krivaja“ imao godišnju platu 1,000.000. — dinara, da je za 10 dana u Beogradu napravio račun preduzeću od 495.000. — dinara. Ostali članovi preduzeća primali su slične sume, a preduzeće je tvrdilo da je bilo pasivno. Direktoru preduzeća „Bosna-Boa“ zagaranovana je bila minimalna plata od 100.000. — dinara mesečno i kad mu je otkazan ugovor zbog neuspeha u radu, izdato mu je na ime otpremnine 491.000. — dinara. Stručnjak za knjigovodstvo, koji je pregledao knjige ovoga preduzeća, naveo je da mu je docniji direktor preduzeća „Bosna-Boa“ govorio da je preduzeće dalo 2,000.000. — dinara za ogrlicu supruge njegovom prethodniku. Iz pomenutog izveštaja vidi se, da su kod pojedinih preduzeća knjižene i ove sume pod imenom: intervencija ili poverljivi ili diskretni izdatci. Tako je kod preduzeća „Bosna-Boa“ na raznim mestima proknjiženo ovakovih izdataka 223.000. — dinara, kod preduzeća „Ugar“ 257.000. — dinara, kod preduzeća „Našička Tvornica“ Tanina i Paropila D. D. 450.000. dinara, kod preduzeća „Virbo“ 140.000. — dinara i preduzeća „Velebit“ 618.000. — dinara. Iz tih izveštaja vidi se takođe da su mnoge sume očigledno i netačno bile i upotrebljavane na iste svrhe. Tako

po bilansu Našičke Tvornice proknjižen je 1,047.421. dinar na ime kupovine šuma, koje kao takve i ne postoje, sa izmišljenim imenima: Računovac, Radomirovac, Stojanovac, Materovac, Valovac itd.

e) Što su izradili i G. Ministru šuma podneli na odobrenje rešenje od 5 jula 1926 godine pod Br. 25398 kojim je stavljeno van snage rešenje Ministra šuma 2453 iz 1919 godine u pogledu raskida ugovora sa preduzećem „Bosansko D. D.“ i tako ponova vratili u život ugašeni ugovor, preneli na preduzeće „Vardu“. Time je priznato preduzeću „Bosansko“ odnosno „Vardi“ pravo na povraćaj 150.000. — austrijskih kruna sa 45.000 kubnih metara drveta čija vrednost pretstavlja 3,540.000. — dinara i pravo na naknadu štete istom preduzeću u dinara 5,350.000. — što u svom području Višegrad nije dobilo predviđenu količinu drvene mase; jer je država izvesne delce u tom području upotrebila na osnovu istog ugovora za servitutske potrebe i male strugare — čl. 26 istog ugovora.

ž) Primili po 100 i 150.000. — dinara za izradu šumskih planova mada nisu ništa izradili.

Ovakvim svojim radom oštetili su državu prema izveštaju stručnjaka kod navedenih preduzeća sa 159,150,778,96 dinara, i to:

Kod preduzeća „Krivaja“ D. D. sa	35,034.673,20
Kod preduzeća „Varda“ D. D. sa	15,633.738,50
kod preduzeća „Bosna-Boa“ sa	19,408.445,14
kod preduzeća „Ugar“ sa	27,875.989,36
kod preduzeća „Gregersen“ sa	14,859.710,15
kod preduzeća Bosna Begov-han	5,844.574,53
Našička tvornica Tanina i Paropila	8,673.829,39
Viktorija A. D.	12,212.341,17
Nihag	12,565.250,07
Virbo	3,362.045,44
što ukupno čini	159,150.778,96 din.

Kao viši funkcioneri u Ministarstvu šuma i ruda bili su u isto vreme i članovi Uprave pojedinih preduzeća i umesto, da u interesu državnog kontrolišu rad preduzeća, oni su; kao članovi uprave, predlagali ne stručnim Ministrima g. g. Nikiću i dr. Mijoviću iznesene ugovore na odobrenje na štetu države bez ispitivanja opravdanosti molbi za tražene izmene, donoseći rešenje po datim molbama za 2 i 3 dana.

Kako je u razlozima gornje presude Državnog saveta u pojedinim radnjama gore pomenutih činovnika i drugih iz Ministarstva šuma, koji nisu bili suđeni, konstatovano postojanje i krivične odgovornosti kao i odgovornosti za naknadu štete; to je Državni savet, u presudi odlučio, da se o tome izvesti G. Ministar šuma i ruda da i dalje po zakonu postupi, što je učinio Državni savet aktom svojim od 16-XI-929 g. Br. 36189.

M. G. Ministra da odgovori:

1.) Je li postupio po gornjem pismu Državnog saveta i podigao krivične tužbe protiv kojih odgovornih lica i za koja dela?

2.) Ako je podigao tužbu, u kom se stadijumu nalazi isleđenje i je li dejstvovao da G. Ministar pravde

odredi naročitog islednika da izvidi ovo krivično delo i zaštiti upropašćenih 159,000.000. — dinara?

1. aprila 1932 g.

u Beogradu

Interpelanti,
Senatori:

Dim. M. Ilićanović, s. r.

Milan Marjanović, s. r.

DRŽAVNI SAVET

Kraljevine Jugoslavije

Br. 33189-29

16 novembra 1929 g.

Beograd

Gospodine Ministre,

U toku sudenja disciplinske krivice Novaka dr. Luja, Stamenkovića Miodraga i ostalih Državni savet kao disciplinski sud primetio je da izvesni broj činovnika koji su pored optuženih učestvovali u inkriminiranim radnjama ove disciplinske krivice nisu optuženi niti je protivu njih istraga vođena, pa je odlučio da o tome izvesti Gospodina Pretsednika Ministarskog saveta i Gospodina Ministra šuma i rudnika, u smislu paragrafa 9 Krivičnog sudskog postupka u vezi sa čl. 168 Zakona o činovnicima.

Tako on je primetio:

I. Da se postavlja pitanje odgovornosti g. Jankovića Pere, pretседnika Upravnog suda u Beogradu, zbog sledećih njegovih postupaka:

1) On je prema izveštajima g. Radančevića Mladena, podnetim za Anketni odbor, kao član Upravnog odbora državnog preduzeća „Šipad“ i njegov potpretседnik, na sednici Odbora od 27 januara 1927 godine (zapisnik XXIX) i od 18 januara iste godine (zapisnik XXX) predložio da se bilans preduzeća Varda koji je bio pasivan preradi i pokaže aktivnim. Njegov prvi bilans pokazivao je gubitak od preko 4 miliona dinara, dakle, za nešto manje nego što iznosi njegova glavnica (5,000.000 dinara), pa je prema tome preduzeće po zakonu u Bosni i Hercegovini imalo otići pod stečaj. Međutim preradeni fiktivni bilans pokazivao je stanje sasvim drugo, povoljno po „Vardu“. Na osnovu tako preradenog bilansa sklopljen je ugovor sa upravom „Varde“ i banke Gajret, po kome je državno preduzeće Šipad, sa ovom bankom, imalo da finansira preduzeće Vardu povišenjem kapitala Vardinog od 5,000.000 dinara, i nabavljanjem obrtnog kapitala od 20,000.000 dinara. Taj je sporazum posle odobrio i Ministar šuma i rudnika. Savet nije imao u aktima predlog Ministru da se taj ugovor odobri, ali iz ovoga dovde izloženog izlazilo bi da je po ovako preradenom netačnom bilansu Ministar ovaj ugovor odobrio. Iz toga bi dalja posledica bila da Ministar šuma i rudnika, odobravajući ovaj ugovor nije bio obavešten o pravom stanju Varde, a da je to bio, pitanje je da li bi taj ugovor odobrio, po kome se državno preduzeće Šipad uvlači i dalje u jedno pasivno preduzeće. Posledica svega toga bila je, da je Šipad uložio posle toga znatne sume u to pasivno preduzeće, kako to izlazi iz navedenih izveštaja.

2) On je kao član uprave Šipada i njen potpretседnik učestvovao u rešavanju o ustupanju odjela područja Šipada i njegovih bukovih šuma preduzeću Šarifbeg Filipović. Za ovu poslovnu transakciju, svedok g. Hurle Karlo, generalni direktor Šipada u svome saslušanju od 14 marta 1929 godine u istrazi izjavio je: „da je g. Janković zbog ove stvari...“ dolazio lično u tu svrhu u Dobrljin a zatim odmah putovao u Zagreb. „Govori se“, veli dalje g. Hurle, „da je zato i primio poveće svote honorara (oko 3,000.000 dinara), ali biće sigurno na toj stvari i nešto istine“. Iz ovoga bi izgledalo da g. Janković svojim radom omogućio da se govori da je za to honorar primio, što bi s obzirom na njegov visoki položaj u državnoj službi i baš u pravosudskoj struci — Pretседnik Upravnog suda, moglo štetno uticati na njegov činovnički ugled, poverenje koje njegov položaj iziskuje, i ugled državne službe uopšte. (Čl. 92 Zakona o činovnicima).

3) On je prema izveštajima pomenutog Radančevića o Šipadu, Vardi i Durmitoru, kao član Upravnog odbora Šipada i njegov delegirani član u Upravnom odboru Varde, zajedno sa g. Stamenkovićem, takođe članom Upravnog odbora Varde i Šipada, 1927 godine osnovao u ime Varde sa Stokanovićem Perom i Kovačevićem Milanom društvo Durmitor. Osnovni kapital toga društva imao je da bude 5,000.000 dinara. Umesto novca deoničari su, prema tim izveštajima, uložili svoje šume i to na taj način što su ih prodali društvu Durmitor, u kome su opet oni odlučivali, i to: Stokanović svoju šumu za 7,440.000 dinara (iako je on po priznanju tu šumu platio 4,000.000 dinara); Kovačević svoju za 1,560.000 dinara, a Varda svoju za 9,000.000 dinara, svega dakle 18,000.000 dinara. Od te cifre upisano je na ime Stokanovića 3,100.000 dinara, Kovačevića 650.000 dinara, i Varde 1,250.000 dinara, svega 5,000.000 dinara. Ostatak od 13,000.000 dinara ostao je Durmitor dužan svojim deoničarima. Ali pošto preduzeće nije imalo kapitala, onda je, kako bi to izlazilo iz tih izveštaja, preko pretstavnika Varde g. g. Jankovića i Stamenkovića, koji su kao što je napred rečeno, bili u isto vreme i članovi Upravnog odbora Šipada, uvučeno državno preduzeće Šipad ugovorom od 18 februara 1928 godine u Durmitor sa 50% udela t. j. sa 2,500.000 dinara, i da finansira Durmitor prema jačini svoga udela. Međutim već 30 jula 1928 godine, prema tim izveštajima, pokazuje se da je Šipad angažovan u Durmitoru sa 9,783.120 dinara, dok su ostali angažovani sa 9,082.000 dinara, dakle Šipad sa 700.000 dinara više. Iz toga bi izgledalo izlazilo da je Stokanović zaradio 3,000.000 dinara tom manipulacijom, (kupio za 4,000.000, a prodao za 7,450.000 dinara); a Varda nekoliko miliona dinara, i da je to u stvari sve platio Šipad gotovim novcem. Sem toga opet po tim izveštajima Šipad je plaćao Durmitoru u oktobru 1927 godine, iako je ugovor sklopljen i potpisan tek 18 februara 1928 godine, dakle, posle nekoliko meseci. Iz svega toga bi izlazilo da je Durmitor kupio privatne šume Šipadovim odnosno državnim novcem.

Kao što je napred rečeno u Upravnom odboru Varde nalazio se kao delegat Šipada g. Janković. Iz toga bi izlazilo da je on u Upravnom odboru Varde rešavao da se Vardiné šume prodadu; u Upravnom odboru Durmitora, da se te šume kupe; u Upravnom odboru Šipada da Šipad uđe u Durmitor i da ga fi-

nansira; u Durmitoru da traži zajam od Šipada; u Šipadu da se taj zajam odobri; i td.

4) On je rešavao u Upravnom odboru Šipada, da se njegovi odjeli ustupe Šerif-Beg Filipoviću (delo XVI presude), iako je Šipad već imao za eksploataciju tih odjela svoje komunikacije; a međutim, Šipad je uveden u Durmitor, gde se imaju da eksploatišu šume za koje se tek imale komunikacije da podignu i ulože znatne sume u investicije.

5) I najzad iz tih izveštaja izlazi da je on kao član Uprave Šipada, čisto državno preduzeće, Varde sa 37.50% akcija Šipadovih odnosno državnih i Durmitora sa 50% državnih, putne troškove naplaćivao je jednovremeno od ovih preduzeća, t. j. za jedan put naplaćivao dva putna troška. Tako za put od 24 do 27 marta 1928 godine naplatio je od Varde 2.688 dinara i od Šipada 2.908 dinara; za put od 26 do 28 avgusta 1927 godine naplatio je od Varde 2.458 dinara i od Šipada 10.084 dinara; za put od 11 do 14. aprila 1928 godine naplatio je od Durmitora 2.688 dinara, i od Šipada 2.608 dinara. Međutim iz izveštaja Radančevića Mladena Šipadu, str. 24 izlazilo bi da je on imao besplatnu kartu I klase.

II. Da se postavlja i pitanje disciplin. odgovornosti sledećih šumskih činovnika, i to:

1) Radulovića Josifa, direktora šuma u Sarajevu. Što je podnašao predloge po kojima je doneseno rešenje broj 12544 od 29 marta 1926 godine (delo VII b. Savetske presude) kod preduzeća Krivaja; br. 12134 od 27 marta 1926 godine, kod preduzeća Bosna-Boa (delo IV a. presude); i br. 40969 kod preduzeća Našička (delo IX a. b. v. presude).

2) Divjaka Tihomira, što je učestvovao u donošenju izveštaja po kome je doneseno rešenje br. 12134 od 27 marta 1926 godine kod preduzeća Bosna-Boa (delo IV a. presude); i rešenja broj 40717 od 21 oktobra 1927 godine (delo IV b. presude);

3) Stojanovića Riste, što je učestvovao u podnošenju komisijskog izveštaja po kome je posle doneseno rešenje br. 35418 (27 od 12 septembra 1927 godine (delo V b. presude);

4) Radomira, (iz akta se ne vidi njegovo ime), koji je učestvovao u komisijskom nalazu; po kome je doneseno rešenje br. 46972/27 (delo VI b. presude);

5) Bojića Milana, što je učestvovao u donošenju komisijskog nalaza po kome je posle doneseno rešenje br. 46972/27 (delo VI b. presude);

6) Buljića Danca, što je učestvovao u donošenju komisijskog nalaza po kome je posle doneseno rešenje br. 46972/27 (delo VI b. presude);

7) Štimeca (iz akta mu se ne vidi njegovo ime). Što je učestvovao u komisijskom nalazu po kome je doneseno rešenje broj 22367/27 (delo IX d. presude);

8) Bilića Pavla, što je učestvovao u komisijskom izveštaju po kome je doneseno rešenje br. 32814/27 (delo X b. presude);

9) Ravnića (iz akta mu se ne vidi njegovo ime). Što je učestvovao u podnošenju komisijskog izveštaja, po kome je doneseno rešenje br. 37660/27 kod preduzeća Virgo (delo XII presude);

10) Pogačnika (iz akta se ne vidi njegovo ime). Što je učestvovao u radu oko donošenja br. 10573/26 kod preduzeća Našička (delo IX ž. presude) i ako je već prilikom seče bilo ustanovljeno od nadležnog organa da su štete izbežive, pa je na osnovu toga kaznena trostruka taksa pretvorena u običnu-jdnostruku.

11) Majića Josifa, što je podneo izveštaj da su štete neizbžive i po tome doneseno rešenje br. 17649/26 kod preduzeća Našička (delo IX ž. presude) i ako je već prilikom seče bilo udovoljeno od nadležnog organa da su štete izlažive, pa je na osnovu toga kaznena trostruka taksa pretvorena u običnu jednostruku.

III. Pored toga Savet je primetio da se radnjama pojedinih ovom presudom osuđenih činovnika pojavljuju znaci krivičnih dela iz opšteg kaznenog zakonika, za čije su izvođenje i sudenje nadležni krivični sudovi. Tako Ilić Slavoljub primio je 150.000 dinara od Vojinovića Pavla za izradu privrednog plana, i priznaje da plan još nije izradio; Hosu Jovan, 15.000 od Varde, 90.000 od Našičke (njegova supruga) 150.000 od Krivaje, 4.000 dinara od Bosna-Boa; Karop Karlo, 25.000 dinara od Varde; Novak dr. Lujo, 12.500 od Ugra; Milošević dr. Dimitrije 1000 od Ugra.

IV. Sem toga u pojedinim rešenjima ministarskim dodavano je da se ovlašćuje direkcija da potpiše ugovor. Tako u rešenju broj 13.567/27 koje se odnosi na preduzeće Viktoriju učinjen je posle tačke dodatak: „i potpiše dodatak ugovora“; u rešenju broj 14754 od 12 aprila 1926 godine koje se odnosi na preduzeće Gregersen d. d. dodato je „sklopiti dodatak“. Da li su ti dodateci učinjeni posle potpisa Ministrovog i prema tome da li u tim radnjama postoje krivična dela iz opšteg kaznenog zakonika, to bi se imalo utvrditi krivičnom istragom pa bi se u tome pravcu imao srediti materijal, eventualno prikupiti i podatci, i stvar dostaviti nadležnom sudu.

V. Savet je konstatovao takode da se u radnjama optuženih Novaka i Karofa, a eventualno i drugih lica, kod dela I presude, preduzeća Slavija, u čijem je ugovoru isečen jemstvenik pa posle navezivanja, pojavljuju znaci kriv. dela iz opšteg kaznenog zakonika, i da se ta stvar ima dostaviti nadležnom Krivičnom sudu u smislu čl. 282 Zakona o činovnicima.

Kako se krivičnom sudu ne mogu poslati sva akta, jer su neka od njih potrebna Ministarstvu šuma i rudnika za dalje administrativne poslove, a sem toga, pošto se oba ugovora sa Slavijom imaju dostaviti krivičnom sudu, a administracija pod tim ugovorima ima takode da radi, to se i svi akti po ovoj disciplinskoj stvari dostavljaju Gospodinu Ministru šuma i rudnika s molbom, da se prepisi potrebni za administraciju uzmu a zatim akta, koja se odnose na krivičnu stvar sredena upute nadležnom krivičnom sudu, odnosno istražnoj vlasti u Sarajevu.

U ovom cilju disciplinskom sudu čast je poslati odnosna akta priložena po spisku pod ./. kao i 12 prepisa presude Državnog saveta br. 36189/29 s molbom, da se po jedan njen primerak preda osuđenim, jedan disciplinskom tužiocu, a tri zadrže za Ministarstvo i područnu direkciju, pa dalje po zakonu postupi.

O svemu napred izloženom izvešten je i Gospodin Pretsednik Ministarskog saveta.

Izvolite primiti, Gospodine Ministre, i ovom prilikom uverenje o mom osobitom poštovanju.

Pretsednik III odeljenja
Državnog saveta,

Pera Petrović, s. r.

Pretsednik dr. Ante Pavelić: Molim g. senatora Ilićanovića da izvoli motivisati svoju interpelaciju.

Dimitrije Iliđanović: Gospodo senatori, povlače-nje naših visokih funkcionera u Ministarstvu šuma i rudnika za disciplinske krivice napravljene u zvaničnoj dužnosti napravilo je čitavu senzaciju kod nas. Ta je senzacija još u toliko više potencirana time, što su svi ti činovnici Ministarstva šuma i rudnika koji su bili optuženi, i osuđeni disciplinski, gubitkom penzije, a sud je donoseći presudu utvrdio da u mnogim radnja-ma izvesnih funkcionera ima odgovornosti pred kri-vičnim zakonom i po građanskom zakonu za naknadu štete nanete državi. Usled toga je državni savet kao disciplinski sud uputio je g. Ministru šuma i rudnika pismo i pozvao ga isto tako, da otpočne istragu i pro-tiv ostalih činovnika Ministarstva šuma i rudnika koji nisu odgovarali pred disciplinskim sudom.

Gospodo, interpelacija moja i moga druga to je jedan najkraći izvod presude disciplinskog suda, koji je oštampiran u 102 polutabaka.

U njoj su iznešene takve radnje za činovnike do-tičnog Ministarstva, koje se graniče sa krajnjom nesa-vesnošću, i može se reći, da su i suviše koruptivne.

Gospodo senatori, ja neću da vas zamaram po-navljanjem onih stvari koje su iznešene u interpelaciji, ali mi dozvolite da iznesem nekoliko primera za koje dotični činovnici odgovaraju po krivičnom zakoniku i za naknadu štete.

Po svršenoj licitaciji za izdavanje u eksploataciju područja Sebešnica i ostalih g. Dr. Lujo Novak i Karlo Karek noću u kući g. Luja a u prisustvu pretstavnika preduzeća, na koga je ostala licitacija, menjali su uslove licitacije.

Po čl. 97 Zakona o državnom Računovodstvu licitacije se smatraju kao javne isprave. Jednu važeću i punovažnu ispravu, licitaciju, dotična gospoda Luj i Karlo izmenili su na štetu države. U toj njihovoj radnji, gospodo, vidi se da su oni jednu punovažnu ispravu preinačili namerno i na štetu države. Sve te radnje, gospodo, sačinjavaju bitne uslove za postojanje dela iz paragrafa 147 starog krivičnog zakonika.

Isto tako, gospodo, gospodin Stamenković napisao je sâm rešenje br. 13567 od 4 maja 1927 godine, kojim je izmenjen ugovor sa preduzećem „Viktorija“, a posle rešenja g. Ministrovog je dodao da sama direkcija može da izvrši tu izmenu ugovora. Rešenje Ministrovo potpisano, to je jedna javna isprava. Svaki dodatak, svako menjanje na njemu to je prepravka jedne va-žeće isprave i to je, gospodo, opet delo iz paragrafa 147 krivičnog zakonika.

Isto tako, gospodo, smatram da postoji i delo mita, jer u aktima ovog isleđenja, a i u presudi, iz koje je izvadena interpelacija stoji da su izvesna gospoda primala po 100.000, i 150.000, dinara da naprave kao funkcioneri Ministarstva šuma i rudnika planove za eksploataciju šuma, a te planove nisu ni otpočeli niti su izradili.

To je što se tiče krivične odgovornosti. Građan-ska odgovornost, gospodo, sastoji se u tome što su dotična lica izvršavala naredbe Ministrove koje ne po-stoje i tim naredbama menjali su omer, cene, valori-zaciju), i td., sve na štetu države. Menjanje zaključe-nih ugovora po ovome zakonu o državnom računovod-stvu, čl. 84, zabranjeno je sem u slučaju ako se nađe da je molba dotičnih ugovorača, koji su zaključili takav ugovor, opravdana, a ta se opravdanost, gospodo, do-kazuje na taj način što se molba predaje jednom sa-vetodavnom odboru i ako on usvoji tu molbu i ako

je usvojio Državni savet tek onda može da se menja ugovor na štetu države. U rešenjima, koja su uz inter-pelaciju podnesena, niti je davana molba dotičnog lica, preduzeća za izmenu ugovora, niti je davana Saveto-davnom odboru, niti je to išlo Državnom savetu. Danas se podnosi molba, posle dva tri dana donosi se rešenje da se ugovor menja na štetu države. Ja smatram, gospodo, da je samim tim što je vršeno menjanje ugo-vora zaključenih sa državom na štetu njenu da to na osnovu čl. 84 Zakona o državnom Računovodstvu dokazuje i pretstavlja odgovornost svih onih činovnika koji su dotične ugovore podnosili g. g. Ministrima na potpis.

Ali, gospodo, ja smatram, da nisu odgovorni samo dotični činovnici, koji su grešeci se o zakon o držav-nom računovodstvu podnosili predloge Ministrima na rešenje. Ja smatram, da ima krivaca za naknadu štete i do Ministara, koji su potpisivali takova rešenja ne-saobrazno čl. 84 Zakona o državnom računovodstvu.

Gospodo, ja mogu da smatram, da Ministar prav-nik koji zauzme portfelj Ministarstva šuma i ruda, ne zna tehničku stranu šuma i eksploatacija šuma. Ali bilo je ministara doktora prava i oni su znali pravnu stranu ugovora i kad se mogu menjati. Ja smatram, da su se i oni ogrešili o čl. 84 Zakona o državnom računovodstvu i da po čl. 58 Zakona o drž. računovodstvu imaju da odgovaraju za naknadu štete.

Moglo bi se, gospodo, kazati, pa oni su ministri i ministri mogu samo po zakonu o ministarskoj odgovor-nosti odgovarati i da je od 1926 godine, kada su ova dela vršena, zastarela ta odgovornost. Ja ne mislim tako. Manifestom Nj. Vel. Kralja od 6 januara 1929 godine ukinut je parlamentarni rad i nije bilo više foruma, koji je mogao ministre, koji su se ogrešili da pozove na odgovornost. Taj manifest je po mojem mi-šljenju sprečio tok zastarelosti ministarske odgovorno-sti, i ona ima da počne i da teče od onoga dana, kada smo se mi sastali kao zakonodavno telo, bilo da mini-stri za svoj neispravan rad odgovaraju bez one mini-starske odgovornosti po čl. 58 Zakona o drž. računovodstvu, bilo po tom, da se nađe puta i načina da se dotični ministri redovnim putem stave pod optužbu i da odgovaraju za ova svoja dela.

Gospodo, ja i moj kolega podneli smo ovu inter-pelaciju u čistoj nameri da zaštitimo državne interese, da ni jedan od krivaca ne izbegne zasluženu kaznu i da se obešteti država. Ja se nadam, gospodo, da kod ovakovih pobuda a i kod utvrđenih krivaca i neisprav-nosti, koje povlače odgovornost za naknadu štete, da će se Senat služiti sa ovom interpelacijom i da će usvojiti prelaz na dnevni red onakav kakav se bude predložio. Dalju ću reći, kad g. Ministar šuma i rudnika bude odgovorio na našu interpelaciju.

Potpredsednik **Jovan Altiparmaković:** Ima reč Ministar šuma i rudnika, g. Viktor Pogačnik.

Ministar šuma i rudnika **Viktor Pogačnik:** Gospodo senatori, dopustite da odgovorim na interpe-laciju gospode senatora Iliđanovića i Marjanovića.

Državni savet, pismom od 16 novembra 1929 godine br. 36189/29, koje je zavedeno u poverenom mi Ministarstvu pod Pov. br. 1038 — 6 decembra 1929 godine, izvestio je moga prethodnika, da je u toku isleđenja i sudenja disciplinskih krivica Novaka dr. Luja, bivšeg pomoćnika Ministra šuma i rudnika, Stamenkovića Miodraga, bivšeg generalnog direktora

Generalne direkcije šuma, i ostalih, Državni savet primetio, da izvestan broj činovnika, koji su pored optuženih učestvovali u inkriminiranim radnjama po disciplinskim krivicama, nisu optuženi, niti je istraga vodena, imenujući lica čija se disciplinska odgovornost postavlja. Pored toga, Državni savet primetio je, da se u radnjama pojedinih osuđenih činovnika pojavljuju znaci dela iz opšteg kaznenog zakonika, za čija su izviđanja i sudjenja nadležni krivični sudovi. Tako: u tač. III pomenutog pisma Državnog saveta navedeno je, da je Slavoljub Ilić primio 150.000 dinara od Vojnovića Pavla za izradu privrednog plana, koji još nije izradio i td., pod tač. IV da je u pojedinim rešenjima Ministarskim dodavano: da se ovlašćuje direkcija da potpiše ugovor, kao u rešenju br. 13567/27, koji se odnosi na preduzeće „Viktorija“ posle tačke učinjen je dodatak „i potpiše dodatak ugovora“ i u rešenju br. 14754 od 12 aprila 1926 god., koje se odnosi na preduzeće „Gregerson d. d.“ dodao je: „skloniti dodatak“; pod tač. V da se u radnjama optuženih Novaka i Karopa, a eventualno i drugih lica, kod dela prve presude preduzeća „Slavija“ u čijem je ugovoru isečen jemstvenik pa posle navezan.

Iako je Državni savet u smislu čl. 182 stava 2 u vezi čl. 168 Zakona o činovnicima i ostalim državnim službenicima gradanskog reda od 1923 godine i paragraf 9 Krivičnog sudskog postupka biv. Kraljevine Srbije, bio dužan da izvesti nadležnu islednu vlast za pojavljena krivična dela, pošto se ista izviđaju po zvaničnoj dužnosti i istome dostavi sva akta i o tome izvesti Ministarstvo, ipak Državni savet tako nije uredio, već o tome pomenutim pismom izvestio Gospodina Predsednika Ministarskog saveta i mog prethodnika s molbom, da se prepisi potrebni za administraciju uzmu a zatim akta koja se odnose na krivičnu stvar upute nadležnom krivičnom sudu odnosno istražnoj vlasti u Sarajevu.

Moj prethodnik u smislu navedenog pisma Državnog saveta podigao je 16 januara 1930 god. za predstavljena dela pod III i IV tužbe pod Pov. br. 51 i 52 islednom sudiji za varoš Beograd i iste su tužbe istog dana ekspedovane iz Ministarstva, a za predstavljeno delo pod V istoga dana 16 januara 1930 god. pod Pov. br. 54 dostavio je Gospodinu Ministru pravde tužbu s molbom, da se ista dostavi nadležnoj islednoj vlasti u Sarajevu.

Gospodin Ministar pravde aktom svojim od 28 januara 1930 god. pod Pov. Br. 19. izvestio je mog prethodnika, da je tužbu s priložima dostavio Državnom tužioštvu u Sarajevu na dalji zakonski postupak. Uz tužbe Ministarstvo je priložilo i potrebna akta, u koliko su ta akta od Državnog Saveta dostavljena Ministarstvu zajedno sa originalnim inkriminiranim rešenjima i ugovorima. Podignutim tužbama sa odgovarajućim priložima Ministarstvo je postupilo po pismu Državnog Saveta i tim je njegova kompetencija završena, jer dalje zastupanje državnih interesa po ovim krivičnim delima spada u kompetenciju Državnog pravobranioštva prema paragrafu 7 Krivičnog sudskog postupka i prema paragrafu 9 Zakona o organizaciji finansijske uprave od 7 decembra 1929 god. Isledna vlast imala bi isledjenjem da utvrdi, da li i koje krivično delo postoji u napred pretstavljenim krivičnim delima iz pisma Državnog Saveta i koja su lica za ta dela odgovorna. Tužbe su nadležnoj vlasti predate po paragrafu 19 Krivičnog sudskog postupka za biv-

šu Kraljevinu Srbiju i po paragrafu 89 Krivičnog sudskog postupka od 16 februara 1929 g. i povereno mi Ministarstvo nije imalo zakonskog ovlašćenja, da u smislu paragrafa 22 sudskog kriv. postupka traži naročitog islednika za izviđanje pretstavljenih krivičnih dela. Sva se pretstavljena dela nalaze još u studiju izviđanja kod islednih vlasti i povereno mi Ministarstvo do danas nije dobilo nikakve odluke bilo islednog sudije bilo okružnog suda. Ako se obazrem na one dve tačke interpelacije koja mi je dostavljena od Senata, onda mi je dužnost da na te dve tačke odgovorim ovo.

Prema svemu napred izloženom, izjavljujem: 1) Da je moj prethodnik po pismu Državnog Saveta od 16 novembra 1929 godine br. 36189/29 odmah postupio i podigao krivične tužbe protiv svih lica imenovanih u pismu Državnog Saveta kao i svih onih lica, čija bi se krivična odgovornost postavila tokom isledjenja i to za sva dela koja bi se istragom utvrdila. 2) Da se tužbe nalaze još u stanju isledjenja kod istražnih vlasti. 3) Da povereno mi Ministarstvo nije dejstvovalo, da G. Ministar pravde odredi naročitog islednika, pošto su tužbe nadležnim dostavljene i moj prethodnik nije imao zakonskog ovlašćenja za ovakvo dejstvo.

Molim Senat da ovaj moj odgovor izvoli uzeti na znanje.

Potpredsednik **Jovan Altiparmaković:** Ima reč g. senator Milan Marjanović.

Milan Marjanović: Gospodo senatori, odgovor G. Ministra šuma na podnesenu interpelaciju delimično zadovoljava. Prethodnik sadanjeg G. Ministra misli da je svršio svoju dužnost kad je početkom 1930 godine dostavio nadležnim državnim i islednim vlastima elaborat primljen od Državnog Saveta radi produženja krivične istrage, da bi se utvrdilo, da li su imenovani činovnici počinili i kakva krivična dela i da li su materijalni odgovorni.

Prethodnik Gospodina ministra šuma i ruda, delimice je izvršio svoju dužnost i drago nam je da to primimo k znanju, jer do danas svekolika javnost ništa nije znala o tome da li se nešto učinilo i preduzelo da država, oštećena tako ogromnim svotama, bude i obeštećena. Ali, gospodo, ima još nešto što je Gospodin ministar bio dužan da učini. Po Zakonu o državnom računovodstvu bilo je potrebno dostaviti ceo taj predmet i Glavnoj kontroli, jer je Glavna kontrola, kao što se vidi iz izrečene presude Disciplinskog suda Državnog saveta, imala već utvrđene sume za koje su imenovana lica — bar ona koja su presudom osuđena, — odgovorna. Glavna kontrola trebala je da dobije ceo taj predmet i da zahteva obezbeđenje — hipoteku na dobrima dotičnih lica. To ne vidim da je učinjeno, a međutim to je trebalo učiniti brzo i odmah, jer ako je bilo u istini da su neki od viših državnih činovnika počinili takve zloupotrebe u zvaničnoj dužnosti, iz koristoljublja, i obogatili se na račun državne kase, onda njihova stečena dobra nisu nikakva normalna tekovina, ta su dobra tekovina iz zloupotreba i ona bi imala da posluže kao predmet za obezbeđenje i obeštećenje države. To je propušteno da se učini kako vidim iz odgovora G. ministra šuma i ruda. — Naša interpelacija nema za cilj i ne želi da odmah ostavi utisak i uverenje u javnosti i u Senatu da su ti ljudi doista i učinili krivična dela koja se kazne po kaznenom zakoniku. Naša interpelacija traži samo

primenu Zakona, ona traži izviđanje i postupak. Cilj je naše interpelacije da se utvrdi: jesu li ti ljudi samo disciplinski odgovorni za nemar i nehat u službenoj dužnosti, ili su oni i kriminalni tipovi koji su ovu državu oštetili sa 159 miliona dinara. To treba da kažu redovni sudovi. Ako ti ljudi za svoje postupke nisu krivično odgovorni, onda će se oni rehabilitirati. Za njih nije svejedno da li će ostati samo disciplinski krivi, po presudi Državnog saveta, ili će još biti i krivično odgovorni, po krivičnom zakoniku. Disciplinska presuda Državnog Saveta mora se primiti kao pravedna i na zakonu osnovana. — Posle podignute interpelacije imali smo prilike da pročitamo u novinama izjave dvojice činovnika, čija se imena pominju u presudi Disciplinskog suda. Iz tih izjava izlazi da oni jedva čekaju da odu pred redovan sud. Ja u to neću da sumnjam, jer nije mala stvar ostati lišen činovičkog dostojanstva i svrgnut sa vrha lestvice činovičke karijere. Ali, pitanje je, da li je to njihova draga volja da idu pred redovan sud, u pogledu kriminala koji se pominje u presudi Disciplinskog suda. Na to pitanje može se dati ovaj odgovor: ne mogu oni sami izdejsstvovati krivični postupak protiv sebe, kad nema prijave i angažmana državnog tužioca, odnosno državnog pravobranioca, koji imaju da štite interesé države. Nikakva vlast, po zakonu, ne može otvoriti nad nekim krivičnu istragu, samo po njegovoj volji i po njegovom zahtevu.

I, prema tome, pored svega toga što ne znamo za sadržaj tih tužbi ili prijava, koje je učinilo Ministarstvo šuma, — primamo da je učinjena prijava, i moramo se čuditi, da za dve godine, da za pune dve godine državne isledne vlasti u Beogradu i u Sarajevu nisu stigle da svrše izviđanja. (Glasovi: Tako je!). To bi značilo, gospodo, da imam osnova i prava na zaključivanje, da ovo izviđanje nešto ometa, nešto sprečava. E, to nešto trebalo bi znati, šta je. (Tomo Jalžabetić: Kad bi to učinio mali čovek, on bi već bio u zatvoru!) Sasvim tačno, jer kad onaj mali čovek ukrade pile i jagnje, istraga se svršava za dva tri dana, i drugog meseca taj se već nalazi u kaznenom zavodu na izdržavanju kazne. Narod ima jednu našu lepu figuru: „U paukovoju mreži mušica ne probije i pauk je ispije, ali bumbar provali“.

Da ne bi toga bilo, gospodo, potrebna je bila ova interpelacija, da se stavi na znanje svakoj onoj vladi, koja bude bila, dok se ova stvar ne likvidira, da se u narodu budno prati rad onih, koji su na krmlu države i kao ministri i kao državni organi, državni činovnici.

Kad su se svršili ovi teški ratovi, kad se omedila, država, kako se to često puta u lepoj figuri kaže: zidom zidanim na kostima toliko ljudi i cementiranim krvlju toliko ljudi, — posle rata pojavile su se tako strašne stvari, da možemo smatrati samo za utelhu, što to nije veliki broj ljudi, koji eksploatiše ovu državu, koji je sisa, koji je krađe, i dok porodice svih tih izginulih i svi mi ostali lojalni i ispravni građani, koji preživljujemo sve teškoće i posledice rata, moramo da trpimo i moramo da vučemo, i šta više mirno da gledamo, a još više da im se javljamo i kapu skidamo i i da ih kao prve u društvu gledamo. Tu je, gospodo, napadnut javni državni i naš građanski i nacionalni moral! (Odobranje i uzvici: Tako je! Dobro je! Živeo!)

Mi smo zadovoljni, što mi nemamo afera onih, koji imaju druge države. Mi nemamo onih afera, koje su skrhalo Nemačku posle Huga Stinesa, Krigera, Kastinjona itd. Ali, prema našim moćima i mnogo manje afere od ove, koja je sada na dnevnom redu, i mnogo manje krađe prema našim moćima, prema našim žrtvama, strašna je pojava i grozna je mrlja na čast i obraz i izginulih i preživelih, koji su ispravni stanovnici ove države. (Uzvici: Tako je! Živeo!)

Pa, gospodo, kad je tako, ja unapred predpostavljam, da nije lako tim ljudima, koje je disciplinski sud lišio činovičkog dostojanstva i lišio penzije, i ne treba da im bude lako. Oni sami trebali su nastojavati, da dode što pre do one likvidacije, koja će uveriti sve nas, da su oni nekrivi. To bi nam bilo mnogo draže i mnogo milije. Ne bi niko mogao pružiti prst, da u našoj državi ima tako visokih funkcionera, koji državu svoju podkradaju i to posle učinjenih i materijalnih i ljudskih žrtava, posle ovih velikih nevolja, koje smo imali u svetskom ratu.

Jeste, gospodo, ali to dosada nije učinjeno. Ima ljudi, koji se pomire sa učinjenim zlom, povuku se u miran život i sa pokradenim novcem blaguju.

Ima ljudi kod kojih je utrnulo svaki osećaj častoljublja pa često ne misle na nasleđe u pogledu takvog moralna šta svojoj deci daju. Ima ih dobrih. Dobro je što su to pojedinci dobro je što su to retki ljudi, ali društvo ne može i ne sme da se ogluši o te pojave, mora da se traži zadovoljenje pa ako su krivi onda na robiju a ako su nekrivi milo nam je i drago nam je što nemamo rdavih ljudi.

Kad se pogledaju poslovi u ovoj aferi, ostavimo druge koji su zataškani, kad se pogleda kako nam to državni savet u svojim izveštajima, u svojoj presudi kaže, onda moramo gospodo, da stojimo sve dotle u uverenju da su ti ljudi počinili teško krivično delo u pogledu oštećenja državne kase, jer se ne može razumeti da ljudi takvog vaspitanja i na takvim položajima počine ovo što se navodi u javnom aktu Državnog saveta da je počinjeno. Samo nekoliko takvih napomena. Ako su što po neznanju u administraciji pogrešili, to se može i primiti. Gospodo, rezultati svih odluka u ovoj aferi rezultati su dubokih razmišljanja nadležnih ljudi da o tome duboko razmisle, a zločin je u toliko teži i pretstavlja protiv pravni napad na državu kao na celinu.

Kaže se u izveštaju Državnog saveta da su po svršenju licitaciji menjani uslovi licitacije; kaže se da su izdavana naređenja nekog od tih činovnika kao da je to na osnovu rešenja Ministarstka a kojih rešenja uopšte u aktima nema. To je jedna grozna samovolja. Kaže se da su predlagali izmene ugovora zaključenih i definitivnih, a kao što je g. Iljidanović kazao ti ugovori nisu ni bili pred savetodavnim telima niti su išli Državnom savetu da budu odobreni. Ali posledica tih ugovora bila je strahovita jer cifre iznose 159,150.778 dinara. Dalje gospodo, iz izjašnjenja njihovih i onih činovnika iz okoline koji su bili kao organi pozvani da izvršuju ta naređenja, vidi se u islednjima da su čak jedan protiv drugog iznosili kako su išli honorari i pokloni i da se najedanput davalo preko 2 miliona dinara; pa još beleže dalje, da je se za ogrlicu supruge jednog činovnika od strane Bosna Boa dalo 2 miliona dinara. Intervencije i poverljivi i diskretni izdaci pojedinih preduzeća idu takođe na milione. Bosna Boa

dala je 237 hiljada dinara. Našička tvornica 450 hiljada itd.

Kad se sve to skupi, to premaša mnoge milione. I šta je još stručno izvidanje i pregledanje knjiga dotičnih preduzeća potvrdilo? Potvrdilo je, da su ti izdaci diskretno vođeni i pod izmišljenim imenima. Tako su oni u svojim knjigama otvarali rubrike i napisali pod naslovom: Računovac, Radomirovac, Stojanovac, Valovac i tđ., a tih imena nema u onih kompleksima šuma, da bi ste mogli kazati: to je račun jednog mesta koje se zove Računovac ili Radomirovac itd. U nabrojanju imena činovnika može da se nade po gdekoje ime činovnika koje bi odgovaralo ovome.

Iz svega ovoga vidi se, da je Ministarstvu šuma i rudnika godine 1926 bilo ne samo nereda, nego čak i otkrivanja ko će i na koji način da izvuče više koristi od pojedinih preduzetnika. I kao što juče reče jedan ugledan gospodin, koji kaže da je imao prilike da čuje u Ministarstvu šuma i rudnika gde jedan kaže o ostalima: „sve su to lopovi“. Eto tako se, vidite, govorilo. Kad to sve stoji, onda se nameće jedno drugo pitanje: Da li se uvek može samo činovnik činiti odgovornim ili treba činovnika koji neposredno sa Ministrom radi da pokrije njegov Ministar. U razlozima državnog saveta, koji upućuju Ministra šuma i rudnika šta treba dalje da preduzima, kaže se na jednom mestu, da su izvesni visoki činovnici podmetali „nestručnim Ministrima“ da donose rešenja, da su predlagali „nestručnim Ministrima“, g. Nikoli Nikiću i Aleksandru Mijoviću da ugovore menjaju“. Istraga bi imala da utvrdi da li su oni podmetali i predlagali Ministru takve stvari. I ako su to učinili, neka gospoda Ministri kažu: Mi te stvari nišmo znali, verovali smo i potpisivali smo ih vezanih očiju. Ali kad se, gospodo ima prohtev za Ministrovanjem i u resorima za koja se nema pojma, onda se hoće i odgovornosti. Red je da Ministri pokriju te svoje činovnike tom materijalnom odgovornošću. Zbog toga je u ovoj interpelaciji naročito podvukao gospodin Ilidžanović da se o ovoj dvojici ministara mora i treba da govori, jer kao što je gospodin Ilidžanović kazao, ako gospoda nisu bila stručna za šumsku tehniku da cene i procene zapreminu, cene ili tome slično, oni su bili posve stručni da znaju šta je to svršen ugovor, kako se svršen ugovor može da promeni, pod kojim pogodbama i uslovima može da se menja i ko treba da učestvuje kod te promene. Po čemu sada niži organi gube svoj položaj i svoje penzije, a Ministri su slobodni odgovornosti? Kuće se zidaju, ali tapije mogu da glase i na tasta i na taštu. Podnoseći ovu interpelaciju hteli smo da trgnemo iz zaborava ne samo ovu aferu, nego i sve one koje još postoje, a mnogo ih još ima nelikvidiranih; hteli smo da ukažemo da onda, kada je u Narodnom predstavništvu bio predlog da se donese zakon o ispitivanju bogatstva, da su učinili greh oni koji su sprečili da se donese takav zakon. U dojučerašnjoj maloj Kraljevini, Srbiji mi smo se vrlo dobro poznavali i znali smo tako reći šta je ko danas ručao. Znali smo svoje poreklo do pradjeda.

Znali smo šta je kome otac ostavio, šta je ko kao u miraz dobio i ja vam tvrdim, gospodo, da je prilika broj, na sreću ne preterano veliki, tih koji su zaboravili da su prekjuche iz opanka izašli, koji su zaboravili da od očeva nisu ništa nasledili, a među tim danas čak hoće da se otpade od društva, da su neka viša klasa koja svoj zanos i svoje bogatstvo zasniva na

ovakvim izvorima tekovine (Burno pljeskanje i uzvici: Živeo). A kad se traži ispitivanje porekla bogatstva, zna se koga bi to ispitivanje pogodilo. Mi u Srbiji mogli bi smo jedan drugog za uvo da izvučemo pred sud. To se zna. Neznam dali bi se ti našli i u drugim krajevima naše Kraljevine, ali svakako da bi se našli. A vidite, sprečili se donošenje takvog zakona, bojim se da opet nekakvi uticaji ne spreče i ovo izvidanje, koje čami dve godine kod islednih vlasti, to je nešto što ne smemo dozvoliti. Međutim mnogo manjih krivica imaju mladići, koji lupaju ovo ili ono iz neobaveštenosti, mnogo su manji ti njihovi napadi na egzistenciju, na bitisanje ove države, nego što je napad koji vrše državni organi, istaknuti i vaspitani ljudi pljačkajući svoju otadžbinu odmah posle ratova, dok su na svakom koraku i levo i desno mogli da vide nevolje države i porodica onih koji su izginuli. To je mnogo teži napad, gospodo. Mi se nućimo u ovim prilikama, šta ćemo sa stanovima, gde ćemo naše činovnike, sirotinju, čak država postupno skida i potpore invalida itd. Predimo samo ove afere, koje su nam do danas poznate, pa ćete videti da bi smo mogli za svaku nevoljnu osobu imati skroman stan, da nisu podignute palate onamo i onde od lica koja bi od skromne činovničke plate taman ugodno živeli plaćajući zakup tudoj kući.

Ova interpelacija, gospodo, i diskusija po njoj treba da bude vrlo ozbiljno shvaćena u Kraljevskoj vladi, jer nećemo stati na ovome. Ovo je jedna biće i druge i treće, možda i stote, ako vlada ne pokaže ruke (Glasovi: Vrlo dobro!) i energiju, da hoće moral ove države da leči i da održava na visini onaj moral koji je kod većine stanovništva ove države tu, ali koji se može da pokoleba ugledom na rdave primere: da se onima koji su nemoralno državu napali ništa zlo ne može da učini. (Burno pljeskanje).

Pretsednik dr. Ante Pavelić: Ima reč g. senator Ilidžanović.

Dimitrije Ilidžanović: Gospodo, posle ovakvog iscrpnog govora moga druga i kolege gospodina Marjanovića, meni je ostalo još samo nekoliko reči da kažem.

Ja sam u nekoliko zadovoljan odgovorom g. Ministra šuma i rudnika, u koliko je dao dokaza da se odmah postupilo po traženju Državnog saveta i da se podigla krivična tužba kod Beogradskog suda i u Sarajevu.

Ali, gospodo, ja ne mogu biti zadovoljan njegovim odgovorom zato, šta su protekle dve godine od dana podnesenih tužaba, pa još ni danas ne vidimo rezultata tih tužaba. Po našem postupniku starom srbijanskom, svaka krivična tužba morala je da se izvidi najviše u toku od 6 nedelja, a prema zamršenosti jednog predmeta moglo bi se dati i dva i tri puta više. Ali čekati dve godine i ne videti nikakvog rezultata, ja mislim, gospodo, da je to za osudu. I nije bio od strane moje i mojega druga preteran zahtev, što smo molili g. Ministra šuma i ruda, da on preko svoga kolege g. Ministra pravde poradi na tom, da se odredi isključivo jedan sudija u Beogradu a jedan u Sarajevu da te krivice izvedu kraju.

Gospodo, još samo da kažem nekoliko reči o jednoj dosta teškoj pojavi.

Kad je Državni savet uputio pismo g. Ministru šuma i ruda da optuži činovnike za koje sinatra, da su krivično odgovorni, i da pozove na disciplinsko izvidanje one, koji još nisu odgovarali pred Državnim sa-

vetom, onda je, gospodo, skrenuta pažnja naročito na izvesna lica i g. Ministra šuma i ruda nije nam odgovorio, što je bilo urađeno i dokle je došlo sa izvidenjem tih disciplinskih krivica onih činovnika, koji nisu ranije odgovarali pred disciplinskim sudom.

Ja ću samo kuriozuma radi da navedem jedan slučaj od tih činovnika, za koje disciplinski sud kaže, da se otpočne disciplinsko suđenje. To je g. Pera Janković, predsednik Upravnog suda u Beogradu. On je, protivno zakonu o uređenju Državnog saveta i upravnih sudova čl. 13 glasi ovako: da niko iz Državnog saveta i upravnih sudova ne može se primiti da vrši takovu službu, mimo službe u kojoj je, bez odobrenja Državnog saveta. Ja sumnjam, da je G. Pera Janković dobio odobrenje od Državnog saveta, da bude član Uprave raznih šumskih preduzeća, koja su bila suviše rentabilna. I g. Pera Janković, i ako je u aktu disciplinskog suda upućenom g. Ministru šuma i ruda iznesena takova stvar protiv njega, — on nije nikada na to urgirao. Iznosio se takav jedan slučaj, da je on radi ustupljenja nekih bukovih šuma preduzeću Filipovića dobio kao nagradu tri milijona dinara. Na to on nije ništa reagirao, a kod nas postoji pravilo: da onaj, koji čuti gde treba da se govori, priznaje.

Isto tako disciplinski sud u tome aktu kaže, — dozvolite mi da pročitam, šta je protiv g. Jankovića izneseno.

„On je prema izveštajima pomenutog Radančevića o Šipadu, Vardi i Durmitoru, kao član Upravnog odbora Šipada i njegov delegirani član u Upravnom odboru Varde, zajedno sa g. Stamenkovićem, takode članom Upravnog odbora Varde i Šipada, 1927 god. osnovao u ime Varde sa Stokanovićem Perom i Kovačevićem Milanom društvo Durmitor. Osnovni kapital toga društva imao je da bude 5,000.000 dinara. Umesto novca deoničari su, prema tim izveštajima uložili svoje šume i to na taj način što su ih prodali društvu Durmitor, u kome su opet oni odlučivali, i to: Stokanović svoju šumu za 7,440.000 dinara (i ako je on po priznanju tu šumu platio 4,000.000 dinara); Kovačević svoju za 1,560.000 dinara, a Varda svoju za 9,000.000 dinara, svega dakle 18,000.000 dinara. Od te cifre upisano je na ime Stokanovića 3,100.000 dinara. Ostatak od 13,000.000 dinara ostao je Durmitor dužan svojim deoničarima. Ali pošto preduzeće nije imalo kapitala, onda je, kako bi to izlazilo iz tih izveštaja, preko pretstavnika Varde g. g. Jankovića i Stamenkovića, koji su kao što je napred rečeno bili u isto vreme i članovi Upravnog odbora Šipada, uvučeno državno preduzeće Šipad ugovorom od 18 februara 1928 god. u Durmitor sa 50 od sto udela t. j. sa 2,500.000 dinara, i da finansira Durmitor prema jačini svoga udela. Međutim, već 30 juna 1928 god., prema tim izveštajima, pokazuje se da je Šipad angažovan u Durmitoru sa 9,783,120 dinara, dok su ostali angažovani sa 9,082.000 dinara, dakle Šipad sa 700.000 dinara više.“ Na taj način tvrdi se da je Stokanović zaradio 3,000.000 dinara tom manipulacijom, a Varda nekoliko miliona dinara, a sav celi platilo je društvo Šipad.

G. Stamenković i g. Janković igrali su jednu ulogu neznam kako da vam kažem. Izlazi da je u Upravnom odboru Varde rešavano da se Vardine šume proda Durmitoru, u Durmitoru da se te šume kupe, u Šipadu da se finansira Durmitor, u Durmitoru da se traži zajam, a u Šipadu odobrava se zajam. To je

takvo jedno udešavanje napravljeno između njih da se što više ošteti država.

Eto, gospodo, takvih slučajeva ima u tim šumskim aferima za koje je disciplinski sud tražio da se i prema onima koji nisu bili izvođeni pred disciplinski sud za disciplinske krivice, postupi po zakonu da se i oni izvedu pred sud.

Sa svih ovih razloga, ja vas, gospodo, molim da uzmete ozbiljno ovu interpelaciju, kako bi ona bila malo zastrašavajuće jedno sredstvo protivu onih koji još misle da se u ovoj zemlji može nekažnjeno arati. To je moja reč.

Potpredsednik **Jovan Altiparmaković:** Ima reč senator g. Atanasije Šola.

Atanaliije Šola: Gospodo senatori, posle iscrpnog obrazloženja gospode interpelanata meni je ostalo vrlo malo da rečem. Pravo da vam kažem, meni je bilo veoma milo, kad sam čuo da su gospoda Iliđžanović i Marjanović podneli ovu interpelaciju. Bilo mi milo naročito zbog toga što, kao što i gospoda nagovestiše, treba već jednom da se prečišćava vazduh u našoj administraciji, a specijalno baš u Ministarstvu šuma i ruda, jer izgleda da je tamo ponajgore. Odavno se u našoj javnosti govori, pa i piše, da postoje ove ili one nepravilnosti u tom Ministarstvu. Govori se o raznim panamama u manjem stilu, a Boga mi i o milionskim koristima, koje su pojedinci izvukli iz tih raznih nepravilnih transakcija. Vi ste videli iz onog materijala, koji je bio pretresen pred Državnim Savetom, ono more cifara, onih transakcija zapletenih, možda naročito zapletenih, u cilju da se odmanu čak i stručna lica, kad budu došla da vrše kontrolu nad tim poslovima. Sve je to sračunato.

Gospodo senatori, ako se sećate, ja sam za vreme budžetske debate rekao, da je Ministarstvo šuma i ruda u početku smatrano od strane naših vodećih državnika, kao jedno sporedno Ministarstvo i to zato, što braća iz Srbije nisu imala dovoljno shvatanja o tom kakvo je to Ministarstvo; koji mu je opseg i domašaj. Zato su prilikom obrazovanja raznih kabineta to Ministarstvo obično davali kao potkusuricu ovome ili onom članu ove ili one partije. I tako je često puta u to Ministarstvo došao jedan sasvim neobavešten čovek, koji je, naravno, usled svoje neobaveštenosti, nasedaov svojim referentima. Ako se sećate, ja sam istom prilikom rekao, da u koliko se pravi političari nisu snašli o tom resoru, da su se brzo „snašli“ stručnjaci, i oni iz preka i ovi iz Sumadije, i brzo se sporazumeli, još odmah u početku, kako treba da se u tom Ministarstvu radi. I vi ste videli plod i rezultat toga „snalaženja“ i toga sporazumevanja, a celi toga sporazuma platila je država.

Gospodo, mi vidimo iz presude Državnog Saveta i ove interpelacije, da je država samo po ovim krivicama izgubila 159,000.000. — dinara. To su samo iskazane štete, a koliko ih ima koje još nisu iskazane i o kojima ne znamo ništa. Svote su velike, jer mi nismo tako bogata zemlja, da možemo toliko rasipati. Ali ima jedna druga stvar. Usled ovakvog rada mnogo je veća moralna šteta, od takvog rada stradava naš nacionalni obraz, jer ovo sve što se događa u pojedinim nadležstvima, a naročito u Ministarstvima, deluje porazno na dušu našeg naroda i šteti naš ugled na strani, jer naši neprijatelji to eksploatišu i prikazuju nas kao zemlju panama. Zato ja pozdravljam

ovaj prvi korak naših uvažanih i dragih kolega, što su učinili ovaj prvi korak koji je, bar u ovome momentu, najpotrebniji, da bi se već jednom pristupilo prečišćavanju svih ovih nečistih poslova.

Gospoda ministri, koji su pozivani na saslušanje pred Državni savet, izjavili su da su vodili samo političku stranu posla svoga ministarstva, da su vodili šumsku i rudarsku politiku i da su za to odgovorni, — a njihovi činovnici da su samo izvršivali njihova naređenja. Pa molim vas, gospodo, kad gospoda ministri kažu da su oni odgovorni, ja bih onda bio za to da da se i gospoda ministri pozovu na odgovornost. Ako oni pokrivaju svoje činovnike, ako oni kažu da činovnici nisu krivi, jer su morali slušati, onda treba Ministri da odgovaraju za tu svoju politiku velikog stila, — i oni treba da nam tu svoju politiku i objasne. To je jedno. A drugo, ima ministara koji kažu da su oni bili nestručni i da su morali potpisivati ono što su im njihovi referenti podnosili na potpis, — i da su im morali verovati. Pravo da vam kažem, gospodo, ja ne verujem da nestručnost u tolikoj meri može da dođe do izražaja, da se ovakva šteta nanosi državi. Ja to mogu da kažem, jer i ja sam imao prilike da u mnogim stručnim stvarima, kao Predsednik Zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu, odlučujem. Imao sam prilike da odlučujem i o šumama, i o rudama, i o gradevinama, i o svim drugim stvarima. Ja sam potpisivao sva rešenja o tim stvarima i ne verujem da mi je ko kao nestručnjaku mogao da podvali. Ja sam se čuvao i otvarao četvore oči. I ja ne verujem da je bilo ma kakve afere u resoru šuma i ruda za vreme dok sam ja bio Predsednik Zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu. Uostalom, to je potvrdila i parlamentarna anketa, koja je pregledala ceo rad u resoru šumske direkcije u Sarajevu, od oslobođenja pa do onih dana, kada sam ja prestao biti Predsednik Zemaljske vlade. Ja mislim kad se ima dobre volje i potrebne doze opreznosti, onda nije potrebno pozivati se na nestručnost. I prema tome ja mislim da mi taj prigovor ne treba da prihvatimo. Ali, ako se dokaže da je neko od ministara, ili neko od odgovornih funkcionera bio u danom momentu neobavešten, onda će mu se to upisati u olakšicu i on će zbog toga biti manje kriv. Naprotiv, ako se dokaže da je neko svesno radio protiv interesa države i protiv nacionalnog obraza, onda on treba za to da i odgovara. Mi smo videli da je Državni savet svojom disciplinskom presudom osudio veći broj činovnika visokog ranga time što su oni izgubili penzije i izbrisani iz kadra činovnika, ali vidimo da sve to nije dokrajčeno. Bilo bi potrebno da se povede protiv njih i krivični postupak, jer u presudi Državnog saveta ima indicija i dokaza i o njihovoj krivičnoj odgovornosti. I, gospodo, meni je drago što je Ministar izjavio da je i ta stvar u toku, jer najzad treba da se utvrdi jesu li ti ljudi nevin, ili su oni krivi, — pa ako se utvrdi da su krivi onda neka i potpuno odgovaraju.

U pismu Državnog saveta od 16 novembra 1929 godine navedeno je 12 lica, o kojima je maločas govorio g. Iliđanović, za koje ne znam tačno, u kome se stadiju nalazi postupak protiv njih, da li je zametnut disciplinski postupak, ili krivični, ili je stvar suspendovana. Ako je ovo zadnje, ako je taj postupak suspendovan, to jest nije produžen, onda bih apelovao na g. Ministra, koga imam čast poznavati još iz svoje rane mladosti kao čoveka ispravna, nacionalno čista, koji je svoju dužnost uvek savesno vršio, i koga sam zatekao

baš kad sam preduzeo predsedništvo Zemaljske vlade na čelu jednog vrlo važnog odeljenja i kao čoveka sasvim na svome mestu, — ja bih ga molio, da on neodložno povede računa o ovim mojim napomenama i da se protiv ove gospode zametne postupak koji treba.

S jedne strane vidimo, da su osuđeni ljudi, koji su po svima izgledima krivi, a s druge strane ovde ću navesti jedan klasičan primer, šta se događa u tom Ministarstvu sa jednim činovnikom, za koga se zna, da je uvek bio na svom mestu ispravan i čestit. On je takođe šumarske struke. To je bivši načelnik eksploatacionog odeljenja u šumama, Dr. Žarko Miletić. Ovde ni u jednom od ovih dokumenata ne vidite, da se spominje njegovo ime, niti ima kakve sumnje u ispravnost njegovog rada. Međutim, on je bio optužen za vreme g. Ministra Dušana Serneca kao neispravan činovnik, jer je, navodno, oštetio državu sa preko 5 miliona dinara. Čovek se je zgranuo, jer je uvek bio ispravan i kao ispravan mnogome i mnogome pljačkašu, koji dolazi u vidu industrijalca šumskog, da sklapa sa nama ugovore, ili da ih menja, mnogom i mnogom tome pljačkašu se zamario. Specijalno se zamario gospodinu Regenštrajfu, o kome sam već govorio, direktoru Krivaje, kad je ovaj tražio, da mu se neko područe prizna, na koje on nije imao pravo.

Bile su tri komisije. Dvema komisijama predsedavao je ovaj Dr. Žarko Miletić, a i treća je bila sastavljena i njoj je predsedavao jedan drugi činovnik. Dve su komisije rekly: ne! Treća komisija rekla je: da! I gospodin Regenštrajf je dobio ono što je hteo. Međutim, protiv ovoga D-ra Žarka Miletića neprestano su se gomilala razna sumnjičenja, razne intrige, i on je došao pod istragu. Istraga je provedena, do duše ne po stručnjacima, nego po jednom pravniku, koji je ocenio da je krivica tu i da se ne može pobiti. Evo kako on završava tu svoju istragu u vidu predloga svoje resornom ministru, g. Sernecu:

„Predlažem stoga, da g. Ministar šuma i rudnika izvoli u ovom predmetu odlučiti, da li da se protiv Dr. Žarka Miletića povede disciplinski postupak, analogan onome u već poznatoj šumskoj aferi, ili da se samo u vlastitom delokrugu donese jedna od kazna, koje predviđa zakon o činovnicima, a koja se može doneti administrativnim putem bez disciplinskog postupka.“

U isto vreme ovaj referent donosi rešenja, koje će Ministar potpisati: odobravam, s tim da se načelnik odeljenja dr. Žarko Miletić po potrebi službe stavi u penziju zbog državi nanete štete od preko 5 miliona dinara, a da će o otvaranju disciplinskog postupka kod Državnog saveta doneti naknadno rešenje. Ovo je potpisao g. Serneć, spremio se Ukaz, ali Ukaz nije dobio svoju sankciju, i g. dr. Žarko Miletić premešten je samo u Niš. A čitali ste, da je Državni savet proveo postupak protivu dr. Žarka Miletića i potpuno ga proglasio nevinim i rehabilitovao mu čast. Vidi se da oni nevaljali, koji su bili suđeni i koji i danas održavaju sumnjive veze, hoće da ono što je dobro u našim Ministarstvima okaljaju i da ljude koji su čisti i poštenu dovedu na svoj nivo. Ovo je jedan eklatantan primer. Drugi primer bi bio: istraga protiv direktora Petra Manojlovića, iz Sarajeva. Dvojica trojica viših činovnika došli su pred Državni savet i ti su ljudi oprani. Savet ih je rehabilitirao, a i te je ljude optužio bio g. Serneć. Ko je dao inicijativu, ko je čeprkao po tim stvarima,

koje nisu bile krivične i koje nikakve štete nisu nanele državi, ja ne znam. Ne mogu javno da kažem, ali indicije i sumnje otkuda dolaze, otprilike, mogao bi da kažem u četiri oka, a to ću učiniti prvom prilikom, kad se budem našao sa G. Ministrom.

Još jednu stvar, koja nema veze sa ovom interpelacijom, ali je karakteristična za tu atmosferu. Još jednu stvar kao ilustraciju. Za načelnika rudarstva bio je postavljen jedan stručnjak, dr. Ivo Turina. On je poznat kod nas u Sarajevu kao ispravan činovnik, kao stručnjak i kao nacionalista i kao čovek do krajnosti ispravan; sin kršnoga Hrvatskoga Primorja, doneo je sobom svoje Jugoslovenstvo, koje je tamo mogao da udiše u svom rodnome mestu. U njegovoj činovničkoj listi nije nikada bilo da je on nacionalno sumnjiv. Uvek je u listi unosio da je Hrvat i da govori hrvatski, da govori svojim maternjim jezikom, dok su drugi stavljali da su Madari, Nemci ili Bosanci i da govore bosanski, kao što je to bilo za vreme pok. Kalaja, jer su tada i Bosanci imali svoj poseban jezik. Dr. Ivo je bio nacionalista i kao stručnjak došao je do najviše časti u svome pozivu, međutim protivu njega Glavna kontrola podnela je tešku optužbu, istraga se vodila, dolazili su organi Glavne kontrole i na kraju krajeva pronadena je krivica kod dr. Iva Turine i on je po Glavnoj kontroli osuđen da je državu ošteti sa preko 4 miliona dinara pri nekim nabavkama. Karakteristično je da je ta osuda Gl. kontrole pala onda, kad je on došao na položaj generalnog direktora rudnika odnosno za načelnika rudarskog odeljenja.

Ta se stvar vukla ne znam iz koje godine. Odluka nije bila pala nego tek onda, kad je on došao na taj položaj. To ga je teško pogodilo i on je bio odmah penzionisan. Žalio se Kasaciji, ali na žalost, presuda Glavne kontrole je potvrđena i on se danas nalazi u jednom beznađežnom stanju. Međutim, ja ga poznajem kao vrlo žilavog i borbenog čoveka i on ne smatra da je partija izgubljena, on će dalje da se bori. Neću da sumnjičim ove velike forume, koji su izrekli svoj pravorek u toj stvari, ali sumnjičim izvesnu kliku ljudi u Zagrebu, koji su bili direktno tangirani u njihovom ličnom interesu postupkom i radom gospodina Turine. Dr. Turina bio je postavljen od g. Ministra Radivojevića sa službom u Zagrebu da izvidi neke nepravilnosti na koje je on naišao za vreme svoga direktorovanja u Sarajevu. I on je otkrio krivicu i krivca. Gospodin Ban Šilović, koji je tada baš bio Ban, zna koliko puta je kod njega intervenisao da se neki krivični postupci protiv izvesnih tipova što pre izvedu na čistac. Tu je bio u pitanju neki Grinvald, trgovac uglja, za koga je utvrdio Dr. Turina da je pri nabavkama za Ministarstvo saobraćaju državu prikraćivao i varao tako, da je zaradivao basnoslovne svote. Sve je to Dr. Turina izneo, i poveo jednu oštru borbu protiv ovog društva i ovakvih ljudi. Ali u isto vreme povelena i jedna očajna i podmukla borba protiv Ivana Turine na način najnedopušteniji i najbezočniji. Čak ima tu malo i romantike. Ovo će vas interesovati, jer je nečuveno. Jednoga dana Dr. Turina dobije poštom jedan paket, potežak. Otvori ga i vidi u njemu jedan parabelum; revolver, sa šesdeset metaka upakovanih. On se zgrane; nije on, do duše, baš takav čovek da se plaši, nego je srca junačkog, ali je pomislio šta će mu revolver. On ode kod upravnika zagrebačke policije, prijavi slučaj da je dobio pošiljku sa parabelumom, koji mu ne treba. Policajac se smeškao — mislim da je to lično

bio Bedeković, upitao ga kako i zašto je dobio taj revolver i sumnjivo ga gledao. Dr. Turina mu kaže da nema ni pojma ko mu ga je poslao. Na to će policajac da kaže: znamo mi, pa mu pokaže pismo rečima: vidite mi smo dobili anonimno pismo, da ćete dobiti jedan revolver, koji je predat na pošti toj i toj, i vi da ste to poručili. Vi kao da imate veze sa nekim komunistra. Dr. Turina se zgrane. Policajac dalje kaže: mi smo otišli na tu poštu, podigli smo taj paket, našli smo u njemu revolver, pregledali ga, fotografisali i opet ga spakovali da vam se pošlje. I da niste danas došli na policiju da javite, vi biste danas ležali dole u zatvoru i bili bi vas stavili pod zakon o zaštiti države. Dakle, čak i tim sretstvima htela su ta gospoda da ga spetljaju, misleći kako će se protiv njega da postupa kao da je on neprijatelj države. I sad se taj proces vodi. Dr. Turina ima čak i fotografije tih kompromitujućih akata protiv ove gospode. I zato je trebala Glavna Kontrola da ga što pre osudi da on ne može nastupiti sa punim autoritetom.

U ostalom, ja bih bio srećan kad bi samo mogao taj proces da se obnovi, bilo ovako ili onako, i možda bi trebalo i da se nađe jedan specijalan način da ovaj čovek još jednom dođe do nadležnog suda i da sebe opravda ako može, a ako ne opravda, onda smo mi, i ja prvi bio u zabludi a tako i mnogi njegovi prijatelji. Ali kad se sve uzme u obzir, kakav se venac pakleni opleo oko njega, ja verujem da Turina nije kriv.

To su vam samo dve ilustracije kako pojedini ljudi, koji su udruženi u svojim interesima, hoće da onemoguće one koji su vršili pravilno i savesno svoju dužnost, a s drage strane pomažu i kapornu i šakom one, koji su bili ovakvi kao što je dokazano i presudeno presudom Državnog saveta i kakvih, može biti, na žalost, ima još po raznim nadležstvima.

Dakle, ovo treba pozdraviti. Ovaj korak g. g. Iliđinovića i Marjanovića je koristan, jer ćemo tako postepeno i u svakome slučaju doći do prave istine i svakoga činovnika metnuti na njegovo mesto, pravo mesto, ako je dobar, dati mu sve što mu pripada i pokloniti mu neograničeno poverenje. A ko je kriv i ko iskorišćuje danas našu otadžbinu na maraderski način i u sumnjivom društvu, kao što hijene ili kao maroderi, hoće da rastoče ono što su drugi odlični sinovi našeg troimenog naroda, našeg jugoslovenskog naroda, krvlju svojom zapečatili, kostima svojim zasejali i stvorili ovu veliku državu, ti i takovi treba da budu potegnuti na odgovornost. Tu su zastupana sva tri plemena, na žalost, jer vidimo ovde, na ovoj listi, da su sva tri plemena zastupljena, na žalost, da pljačkaju. Do duše, koliko ima jedinstva u dobru toliko ima jedinstva i u zlu, ali šta ćemo.

Ja zato molim i apelujem na g. Ministra da čvrstom rukom, dobrom voljom, a u saradnji sa dobrim patriotima, legitimisanim patriotima raščisti ove stvari u svome resoru, i mi ćemo takav rad uvek svesrdno potpomagati i u nami će naći uvek podrške za sve te podvige; a ako ne bude tako vršio svoju dužnost, naravno, da ćemo mu uskratiti poverenje i da ćemo mu onemogućiti, da se ne bi nastavilo i produžilo ono stanje, koje je do sada vladalo.

Završujući svoju reč, ja molim gospodu senatore, da prime ovaj motivisani prelaz na dnevni red:

„Kako se iz naređenja i presude Disciplinskog suda Državnog saveta i njegovog akta br. 36189/29,

upućenog g. Ministru šuma i rudnika, vidi, da su Ministri g. g. Nikić i Mijović potpisivali rešenja o izmenama ugovora po šumskim predmetima bez ispitivanja opravdanosti molba za izmene i odobrenja Državnog saveta, a toga su bile posledice ogromne štete po državnu kasu, to Senat, s obzirom na propis čl. 58 i 84 Zakona o državnom računovodstvu, prelazeći na dnevni red, očekuje da Kraljevska vlada uzme u ocenu odgovornost g. g. Ministara i primeni ove propise Zakona o državnom računovodstvu u cilju obeštećenja državne kase.

Isto tako da preduzme mere za obeštećenje državne kase i prema ostalim odgovornim činovnicima.

Potpredsednik **Jovan Altiparmaković**: Gospodo senatori, dajem deset minuta odmora.

(Posle odmora)

Predsednik dr. **Ante Pavelić**: Gospodo, sednica se nastavlja. Molim gospodina Ministra šuma i rudnika da dá reč.

Ministar šuma i rudnika Viktor Pogačnik: — Gospodo senatori, ja sam imao prilike da saslušam nekoliko poštovanih predgovornika, i moram kao Ministar šuma i rudnika da izjavim: da u shvatanju dužnosti među nama, i za one gore i za one dolje, nema nikakve razlike (Pljeskanje). Gospodo, svi treba da budu pozvani na odgovornost, i ako su krivi — treba da snose zakonske posledice. Ali, gospodo, ako se dokaže da oni ljudi koji su pozvani na odgovornost nisu krivi, oni ne treba da snose onda nikakvu odgovornost. Ja mislim da je u ovo nekoliko reči sadržan čitav plan rada i put kojim ću ja ići, — i, u koliko to bude u mojoj vlasti, ja se neću ogrešiti ne samo o pravdu, nego ni o pravičnost.

Drugo, gospodo, g. senator Atanasije Šola spomenuo je ovde trojicu-četvoricu viših činovnika Ministarstva šuma i rudnika. Ja sam u položaju tome da mogu izjaviti, i molim g. senatora Šolu da uzme to do znanja, da mi je slučaj dr. Žarka Miletića dobro poznat, da o tome vodim računa, i hoću i imam izvesne osnove da tome činovniku bude dana potpuna zadovoljština (**Atanasije Šola**: Hvala vam!), onoliko koliko je kao Ministar mogu da dam: (**Atanasije Šola**: Živeo, hvala vam!).

Što se tiče slučaja Manojlovića i njegove dvojice drugova, mogu isto tako da izjavim: da imam gotovu osnovu da i tome vrednom činovniku Manojloviću takode bude dato potpuno zadovoljenje. Što se tiče dr. Turine, žao mi je što ne mogu dati ovakvu izjavu, ali mogu da kažem to, i molim g. senatora da uzme to na znanje, da ću predmet sa najvećom savesnošću proučiti, i koliko je do mene da pripomognem tome da se izvrši ono što je predložio g. senator Atanasije Šola, naime da dode eventualno do novog postupka.

To sam imao da kažem, i molim gospodu senatore da uzmu to na znanje, sa dodatkom: da će doći vreme, i nadam se brzo, kada ću moći dati i tačnije izjave što se tiče moga resora — može biti i o onim stvarima i o onim predmetima koji ovde nisu izneseni, da pomognem otkloniti onaj glas od poverenog mi Ministarstva, koji on baš, nažalost, ne uživa kao najbolji u našoj javnosti. Toliko sam, gospodo, imao da kažem. (Odobranje i glasovi: Živeo!).

Predsednik dr. **Ante Pavelić**: Pretres je završen. Molim g. Ministra da se izjasni da li on prima motivisani prelaz na dnevni red, koji je predložio senator g. Atanasije Šola.

Ministar šuma i rudnika Viktor Pogačnik: Gospodo, ja nisam ovlašćen od Kraljevske vlade da primim ovaj motivisani prelaz na dnevni red, već primam prost prelaz na dnevni red.

Predsednik dr. **Ante Pavelić**: Ima reč g. Atanasije Šola.

Atanasije Šola: Sa zadovoljstvom sam slušao izjavu g. Ministra, i ovde ističem nadu u ime sebe, a ja mislim i u ime svojih kolega, da će ove reči G. Ministra biti zaista i ostvarene, jer ja ga poznajem odavno, znam njegovu savesnost i znam da će sve ovo što je na dnevni red, pošto g. Ministar nema ovlašćenja od danas pretreseno dobiti jednu pravu konkretnu formu.

Što se tiče moga motivisanoga predloga za prelaz na dnevni red, pošto g. Ministar nema ovlašćenja od Kraljevske vlade da ga primi, to — da se ne bi pomislilo da hotimice hoću da stvaram neke komplikacije, ja ovde izjavljujem da odustajem od toga svoga predloga, i predlažem prost prelaz na dnevni red.

Predsednik dr. **Ante Pavelić**: Ima reč g. Dimitrije Iližanović.

Dimitrije Iližanović: Posle izjave g. Ministra šuma i rudnika: da će raditi u intencijama naše interpelacije i u intencijama g. Šole, ja sam zadovoljan odgovorom g. Ministra i primam prost prelaz na dnevni red.

Predsednik dr. **Ante Pavelić**: Pristupamo rešavanju. Molim gospodu senatore koji su za prost prelaz na dnevni red da izvole sedeti, a koji su protiv toga da izvole ustati. (Svi sede). Pošto svi sede, objavljujem da je jednoglasno primljen prost prelaz na dnevni red.

Kako je dnevni red današnje sednice iscrpljen, zaključivši današnju sednicu, uz saopštenje Senatu da je stigao izveštaj Imunitetskog odbora o traženju g. Ministra pravde za izdavanje sudu g. senatora Petra Dobrinića. Ovaj izveštaj je otštampan i razdeljen gospodi senatorima, pa će biti stavljen na dnevni red iduće sednice, koja će se održati danas posle podne, u 17 časova, s ovim dnevnim redom:

1) Pretres izveštaja Odbora o predlogu Zakona o konvencijama i sporazumima o režimu voda, zaključenim između naše Kraljevine i Kraljevine Rumunije;

2) Pretres izveštaja Odbora o predlogu Zakona o sporazumu o kliringu, zaključenom između naše Kraljevine i Republike Austrije;

3) Pretres izveštaja Odbora o predlogu Zakona o sporazumu o kliringu, zaključenom između naše Kraljevine i Švajcarske Konfederacije;

4) Pretres izveštaja Imunitetskog odbora o zahtevu g. Ministra pravde za izdavanje sudu senatora g. Petra Dobrinića, zbog dela iz §§ 139 i 301 Kriv. zakona;

5) Izbor Odbora od 15 članova za proučavanje predloga rezolucije senatora g. g. Ivana Hribara i drugova o izradi državnog privrednog programa.

Prima li Senat ovaj dnevni red? (Prima.) Objavljujem da je primljen. Time zaključujem sednicu.

— Sednica je zaključena u 12.15 časova. —